

VLIZINE

jrg. 5, nr. 3-4 (maart-april 2004)

Hét e-zine met praktische informatie over onderzoek en beleid door en voor Vlaamse mariene wetenschappers.

Deze gratis on line uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee vzw verschijnt maandelijks en wordt verspreid onder alle geïnteresseerden.

V.U.: Jan Mees

Redactie: Jan Seys

Reacties naar jan.seys@vliz.be

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) wil via dit e-zine maandelijks informeren over de eigen activiteiten en die van onderzoeks- en beleidsgroepen in Vlaanderen actief in de mariene en kustgebonden wetenschappen. Alle nuttige informatie van uw kant (zoals vacatures, nieuwe projecten, vraag voor samenwerking, interessante symposia, etc.) wordt graag ingewacht om in het eerstvolgende VLIZINE te worden opgenomen. Dit bericht bereikt u via de VLIZINE rondzendlijst. Om u uit te schrijven, stuur een e-mail naar info@vliz.be met in de subjectline: 'unsubscribe VLIZINE'. Inschrijven op dezelfde manier met vermelding: 'subscribe VLIZINE'. Archieven van dit e-zine zijn raadpleegbaar via deze [link](#).

INHOUD

1. Kalender

- [1.1. Dunes & Estuaries 2005: hét symposium over kustnatuurherstel](#)
- [1.2. Twee nieuwe 'zee'-tentoonstellingen aan de Belgische kust](#)
- [1.3. De Schelde in een handvol studiedagen](#)
- [1.4. Elektronische conferenties met een hoog zoutgehalte](#)
- [1.5. De 'Maand van de Zee'](#)
- [1.6. Multibeam in de praktijk: een workshop in Brussel](#)

2. Publicaties

- [2.1. Wie is bang voor een duurzame kustontwikkeling?](#)
- [2.2. Artistieke ontboezemingen over en aan de zee](#)
- [2.3. Walvissen en andere zeewezens beschreven in 1585](#)
- [2.4. 101 ideeën voor natuur- en milieutrips aan zee](#)

3. Vacatures/beurzen/fondsen

- [3.1. ICES zoekt nieuwe verantwoordelijke voor Science Programme](#)
- [3.2. Twee doctoraatsbeurzen voor biogeochemisch onderzoek](#)
- [3.3. Geïnteresseerd in opdrachten nulmeting effecten aanleg tweede Maasvlakte?](#)
- [3.4. Zomerklassen 'Observation of marine coastal systems'](#)

4. Varia

- [4.1. Noodstrand Oostende in aanleg](#)
- [4.2. Meer dan een ton kunstmatig strandafval geruimd bij 'Lenteprik'](#)
- [4.3. Waarschijnlijke oorzaak massale zomersterfte watervogels achterhaald](#)
- [4.4. De geur van zeelucht: lijkengeur, angstzweet of de geur van een goede maaltijd?](#)
- [4.5. Nooit eerder zoveel Bruinvissen voor Belgische kust.](#)
- [4.6. Doctoraatsverdedigingen e.a.](#)

5. Vraagbaak de 'Zeeloods'

1.1. DUNES & ESTUARIES 2005: HET SYMPOSIUM OVER KUSTNATUURHERSTEL

Praktijkgerichte ervaringen uitwisselen over natuurherstel en -ontwikkeling in Europese, Atlantische duin- en estuariene gebieden: daar is het om te doen op het 'Dunes & Estuaries 2005' symposium. Met een duidelijke focus willen de

organisatoren (Vlaamse leefmilieuadministratie AMINAL, het Vlaams Instituut voor de Zee, EUCC – The Coastal Union en de gemeente Koksijde) de aanzienlijke, maar ook versnipperde ervaring maximaal uitgewisseld zien tussen onderzoekers, beheerders en andere geïnteresseerden. Plenaire sessies rond thema's als aankoopbeleid, technische aspecten, rol van wetenschappelijk onderzoek, natuurherstel en havens, toerisme en hydrologie, en shoreline management, aangevuld met tal van workshops en een uitgebreid aanbod aan excursiemogelijkheden moeten van dit symposium iets unieks maken. Het evenement gaat door aan de Belgische kust (Koksijde) van 19 tot en met 23 september 2005. Wie een presentatie wil geven, dient vóór eind mei 2004 een abstract in te sturen. Meer info op: <http://www.vliz.be/de2005>.

Twee grote evenementen over duurzaam kustbeheer, met een veel bredere focus dan 'Dunes & Estuaries 2005', dienen zich intussen aan. Aberdeen is van 20 tot en met 22 september het toneel voor **Littoral 2004**, de megaconferentie van EUROCOAST en EUCC-The Coastal Union (<http://www.littoral2004.org>), met dit jaar als thema 'Delivering Sustainable Coasts: Connecting Science and Policy'. En nauwelijks een half jaar later is er de International Conference on Coastal Conservation and Management in the Atlantic and Mediterranean **ICCCM'05**. Deze conferentie vindt plaats van 17 tot en met 20 april 2005 in Tavira, Algarve (Portugal) (<http://icccm2005.no.sapo.pt>).

1.2. TWEE NIEUWE 'ZEE'-TENTOONSTELLINGEN AAN DE BELGISCHE KUST

Dit voorjaar wordt de Belgische kust twee (tijdelijke) tentoonstellingen rijker. Reeds sinds 3 april 2004 kunt u terecht in het Zwin voor de '**Tricolor Expo**', die de olievervuiling op zee en de gevolgen daarvan voor het mariene milieu en het Zwin in het bijzonder onder de loep neemt. Met de expo speelt de initiatiefnemer in op de ruime interesse die er bestaat voor al wat er in en rond het Zwin gebeurde in het voorjaar 2003, ten tijde van de olieproblemen met de Tricolor. Ook komt de geschiedenis van de aanleg van de zanddam uitvoerig aan bod, en kunt u o.a. een stuk van de zaagkabel bewonderen waarmee het wrak van de Tricolor werd verzaagd. Deze tentoonstelling kwam tot stand i.s.m. het VLIZ, de BMM, de sectie Mariene Biologie van de Universiteit Gent en de gemeente Knokke-Heist. Initiatiefnemer is de Compagnie het Zoute, de eigenaar van het Zwin.

Daarnaast strijkt de tentoonstelling '**Zee in Zicht**' van 26 april tot 26 juni neer in de gebouwen van Duin en Zee te Oostende. Deze interactieve tentoonstelling over de gebruikers van de Noordzee was tot begin november 2003 te bewonderen in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel. Onder impuls van de minister van Noordzeezaken, Johan Vande Lanotte, de stad Oostende, het KBIN en Horizon Educatief is deze expo nu dus verhuisd naar de kust. Zin om uw kennis van de Noordzee te testen a.d.h.v. kompas, stickers en leuke weetjes? Elke dag (behalve woensdag) welkom van 10 tot 17 uur! Meer info op: <http://www.natuurwetenschappen.be/expos/sea/movie>

1.3. DE SCHELDE IN EEN HANDVOL STUDIEDAGEN

Mede dankzij de initiatieven van het Schelde Informatiecentrum (<http://www.scheldenet.be>) en het Scheldefonds (<http://www.scheldefonds.org>) krijgt dit unieke estuarium heel wat aandacht. In het volgende halfjaar staan een handvol studiedagen/symposia op het programma, die mensen met een hart voor de Schelde, niet mogen missen. Een greep uit het aanbod:

- Op woensdag **12 mei 2004** staan de actuele problemen van het Schelde- en Rijnrecht in de kijker tijdens een studiedag georganiseerd door het Europees Instituut voor Zee- en Vervoerrecht en de Faculteit Toegepaste Economische Toepassingen van de Universiteit Antwerpen. Meer bepaald wordt er ingezoomd op de Nederlandse en Belgische visies over het tijdsschema voor de Scheldeverdieping en de ratificatie van de binnenvaartverdragen. De studiedag gaat door in de Stadscampus van de UA, Prinsstraat 12, op wandelafstand van het Centraal Station van Antwerpen. Meer praktische informatie kan worden verkregen via joeri.nys@ua.ac.be.
- Met een gespecialiseerde lessenreeks over de praktische toepassingen van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden in Vlaanderen pikt het Scheldefonds in op een duidelijke nood bij een deel van het publiek. Tijdens 12 lesuren gespreid over vier lesavonden (**18 en 26 mei, 1 en 9 juni**: telkens van 19-22u) dompelen experts geïnteresseerden onder in de inhoud, concepten en praktische toepassingen van dit Europees instrumentarium. De laatste les wordt integraal besteed aan toepassingen langs de Schelde. De lessenreeks vindt plaats aan de Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein 1 (gebouw R). Meer info vindt u op <http://www.scheldefonds.org>.
- Van **17 tot en met 20 augustus 2004** vindt in het Elzenveld congrescentrum te Antwerpen de '6th International Symposium on Sediment Quality Assessment: Watershed – sediment management, from source to sink' plaats. Centraal staat de vraag hoe sediment in rivieren – al dan niet verontreinigd – optimaal kan worden beheerd, vanuit

een integrale visie. Co-chairs zijn E. de Deckere en P. Meire (Universiteit Antwerpen) en M. Munawar (Canada). Meer info: <http://www.ua.ac.be/ecobe>

- En voor specialisten van plankton is er op **6-7 september 2004** een workshop, gehost door de Station Marine de Wimereux (N.-Frankrijk). Tijdens deze workshop zal worden ingezoomd op één van de meest kenmerkende planktonische kreeftjes en modelorganismen van gematigde estuaria, *Eurytemora affinis*. Meer info op: <http://www.vliz.be/projects/wog/activities.php>

1.4. ELEKTRONISCHE CONFERENTIES MET EEN HOOG ZOUTGEHALTE

Wilt u uw stem mee laten klinken in het Europese beleid inzake marien biodiversiteitsonderzoek? Surf dan snel naar <http://www.vliz.be/marbena/> en registreer u voor de zesde **MARBENA** e-conferentie over 'Sustaining Livelihoods and Biodiversity – Attaining the 2010 target in the European Biodiversity Strategy'. Uw mening over de mariene onderzoeksnoden voor het Biodiversity Action Plan inzake visserij, bescherming van natuurlijke hulpbronnen, ontwikkelingssamenwerking en monitoring zullen zo misschien hun weg vinden naar de volgende meeting van het European Platform for Biodiversity Research and Strategy, in Ierland.

Van 26 tot 30 april kan er via een webforum ook gediscussieerd worden over de noden en verwachtingen van een Europese aanpak rond de coördinatie van mariene onderzoeksinfrastructuur: <http://www.vliz.be/projects/mri>. De ideeën die tijdens deze e-workshop naar voor komen, zullen voorgelegd worden tijdens de Europese conferentie i.v.m. Europese Mariene Wetenschappen (EurOCEAN 2004, 10-13 mei, Galway, Ierland: <http://www.eurocean2004.com>). Deze **MRI** e-conferentie is een VLIZ-AWI initiatief i.s.m. EurOCEAN, de marine board van de European Science Foundation en IOC/UNESCO.

1.5. DE 'MAAND VAN DE ZEE'

De meimaand is traditioneel een maand met een rijk aanbod aan zeeactiviteiten. Zo werd op vrijdag 23 april 2004 de achtste editie van de **Week van de Zee** op gang getrokken met een openingsplechtigheid in de vismijn van Nieuwpoort. Vergis u alvast niet want de 'week van de zee' is intussen uitgegroeid tot een heuse 'maand van de zee'. Om aandacht te vragen voor de natuur aan de Belgische kust staan natuurverenigingen, Horizon Educatief, tal van lokale organisaties, de kustgemeenten, AMINAL-Natuur, Westtoer, de Gezinsbond en de provincie West-Vlaanderen samen borg voor honderden boeiende activiteiten tot het einde van de maand mei (<http://www.weekvandezee.be>).

Afsluiter is het maritieme treffen '**Oostende voor Anker**', dat van 29 tot 31 mei in het teken staat van het Beleg van Oostende. Een indrukwekkende vloot authentieke schepen neemt u mee naar de periode 1601-1604, en maakt u o.a. getuige van een heus watergevecht tussen de Spaanse aanvallers en de verdedigende geuzen. Ook zijn weer heel wat traditionele ambachten, botenbouwers, muzikale optredens, tentoonstellingen en maritieme verenigingen van de partij (<http://www.oostendevooranker.be/>).

1.6. MULTIBEAM IN DE PRAKTIJK: EEN WORKSHOP IN BRUSSEL

Voor onderzoekers die wel eens gebruik maken van een multibeam om onderzoek te verrichten naar de zeebodemgesteldheid is dit ongetwijfeld een aanrader. De Federale Overheidsdienst Economie, meer bepaald het Zandwinningsfonds, organiseert op 30 april in zijn kantoren aan de Koning Albert II laan 16 te Brussel, de 'EM1002 Belgica Multibeam Workshop'. Diverse gebruikers presenteren er hun bevindingen en is er mogelijkheid tot discussie en uitwisselen van ervaringen. Meer info bij Marc Roche (Tel.: 02/206 40 30; marc.roche@mineco.fgov.be).

2.1. WIE IS BANG VAN EEN DUURZAME KUSTONTWIKKELING?

De kust duurzaam ontwikkelen in een streven naar een evenwicht tussen ecologie, economie en sociale aspecten vanuit een langetermijnsvisie: dat zou moeten de drijfveer zijn van politici, sectoren, organisaties, verenigingen en burgers. Maar denken de 'kustmensen' er ook zo over? Het Hoger Instituut voor de Arbeid (KULeuven) viste het voor u uit in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen en ging te rade bij 400 Belgische kustbewoners en 30 sleutelfiguren. De resultaten van dit onderzoek werden gebundeld in de brochure 'Ogen op de Kust. Wie is bang van Duurzame Ontwikkeling?'. Deze brochure geeft de resultaten weer van dit eerste onderzoek waarin allerlei thema's behandeld

worden zoals bv. de uitbreiding van de havens en de luchthaven, het afsluiten van duingebieden, armoede aan de kust, groen en speelpleinen in de stad, windmolens op zee, mobiliteit, criminaliteit,... In 2008 wordt deze oefening herhaald. Het volledige rapport is downloadbaar via: <http://www.west-vlaanderen.be/bestuur®io/doelstelling2kust>

2.2. ARTISTIEKE ONTBOEZEMINGEN OVER EN AAN DE ZEE

In 2003 was de Vlaamse administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ), afdeling Waterwegen Kust, reeds partner in het ku(n)stproject 2003BEAUFORT. Dit project sierde afgelopen zomer onze kust met mooie en vernieuwende kunstwerken. Nu is AWZ-WWK ook de trotse schenker van de Caterpillar, een gothisch aandoende, uit metaal vervaardigde kraan op rupsbanden gecreëerd door kunstenaar Wim Delvoye. Dit prachtige bouwsel van 4,3 meter hoog, meer dan 9 meter lang en 4,5 ton zwaar siert nu de zeedijk tussen Middelkerke en Westende-bad en evoqueert als het ware de veelzijdige en geïntegreerde visie van de overheid op het kustgebeuren.

Voor wie de zee poëtisch wil benaderen, is er het initiatief 'Literaal'. Met deze actie organiseerde de literaire vereniging 'Behoud de Begeerte' tijdens de zomer van 2003 reeds een hele reeks projecten en manifestaties (<http://literaal.be>) in de tien Belgische kustgemeenten, met subsidies van de Vlaamse minister van Toerisme (in het kader van het Kustactieplan), de Vlaamse minister van Cultuur en het Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie. Een ander opzienbarend project van Literaal is 'De waarheid over de zee', een project waarbij tijdens de winter 2003-2004 op zowat zeventig locaties aan de kust gedichten werden aangebracht, gebeiteld, gezandstraald, geschilderd of uitgevoerd in metalen letters. Ruim de helft van de gedichten zijn fragmenten uit het magistrale 900 verzen tellend gedicht van de Portugese dichter Fernando Pessoa, 'Ode Maritima', in 1915 verschenen en in het Nederlands vertaald door August Willemsen. Er verscheen tevens een fraaie uitgave rond het project 'De waarheid over de zee' (<http://www.begeerte.be>).

En wat gedacht van het nieuwe boek 'Vis: stilleven van Hollandse en Vlaamse meesters 1550-1700'? Dit 445 pagina tellende boek, zopas uitgegeven door het Centraal Museum te Utrecht (<http://www.centraalmuseum.nl>), kan u bezwaarlijk alledaags noemen. Het behandelt een selectie van de beste visstilleven gemaakt in de 16de en 17de eeuw in onze lage landen, waarbij ook heel wat aandacht wordt gegeven aan de wetenschappelijke kennis hieruit voortspruitend. Het boek is o.a. te consulteren in de VLIZ bibliotheek.

2.3. WALVISSSEN EN ANDERE ZEEWEZENS BESCHREVEN IN 1585

Een toch wel zeer merkwaardig boek is het recent naar het Nederlands vertaalde werk 'Het Walvisboek: walvissen en andere zeewezens beschreven door Adriaen Coenen in 1585'. Het boek bevat een ruime selectie aan teksten en sprekende, in de oorspronkelijke waterverfkleuren overgenomen tekeningen uit het werk van de Scheveningse strandjutter Adriaen Coenen. Coenen schuimde op het eind van de zestiende eeuw de Nederlandse stranden af op zoek naar aangespoelde zeewezens en legde alles minutieus vast in een bijzonder levendig en wetenschappelijk uniek werk. Zijn anekdotische manier van schrijven en de prachtige platen maken het ook een overheerlijk boek om in te lezen of te bladeren! Het originele manuscript uit 1585 wordt bewaard bij de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde te Antwerpen. Een exemplaar van de nieuwe, bewerkte versie is consulteerbaar in de VLIZ bibliotheek.

2.4. 101 IDEEEN VOOR NATUUR- EN MILIEUTRIPS AAN ZEE

Wilt u een goed overzicht krijgen van wat aan de Belgische kust zoal te ontdekken valt op vlak van natuur- en milieu-educatie (wandelingen, fietstochten, workshops, veldwerk, cursussen en vorming, projecten, bezoekerscentra en musea, wie is wie), dan is deze brochure vast iets voor u. De informatie werd samengebracht door de Westvlaamse Provinciedienst Natuur- en Milieu-educatie i.s.m. Horizon Educatief en de milieudiensten van de kustgemeenten. Het 159 pagina's tellende document kan besteld worden bij de Provinciedienst Natuur- en Milieu-educatie, Koning Leopold III-laan 41, B-8200 St-Andries Brugge (nme@west-vlaanderen.be).

3.1. ICES ZOEKT NIEUWE VERANTWOORDELIJKE VOOR SCIENCE PROGRAMME

De International Council for the Exploration of the Sea, kortweg ICES, is reeds meer dan honderd jaar dé toonaangevende instantie m.b.t. visserijonderzoek. Ter vervanging van de met rust gaande Harry Dooley, zoekt het nu een waardige opvolger als verantwoordelijke voor zijn 'Science Programme'. Van de kandidaat wordt verwacht dat hij/zij

een brede kennis heeft in de mariene wetenschappen (met voorkeur voor 'marine environmental' of 'ecosystem sciences'), creatief is en ervaring kan voorleggen in het plannen en leiden van grootschalige wetenschappelijke projecten. Zo hoopt ICES zijn rol te versterken t.a.v. andere intergouvernementele en internationale organisaties en het netwerk van mariene wetenschappers nog beter te kunnen bedienen. Uiterste datum voor kandidaturen is 14 mei 2004 (<http://www.ices.dk/aboutus/vacancies.asp>).

3.2. TWEE DOCTORAATSBEURZEN VOOR BIOGEOCHEMISCH ONDERZOEK

Voor biogeochemisch onderzoek in het Schelde-estuarium, respectievelijk in mangrovewouden van Oost-Afrika, zoekt het Laboratorium voor Analytische Chemie (ANCH) van de Vrije Universiteit Brussel twee doctoraatsbursalen voor snelle indiensttreding. De eerste positie betreft een beurs voor twee jaar (hernieuwbaar voor nog eens twee jaar) om de koolstof- en stikstofdynamiek in het Schelde-estuarium te bestuderen o.a. door gebruik te maken van stabiele isotopenmetingen. De tweede vacante plaats beoogt onderzoek naar het gebruik van mangrovebossen rond steden om organische vervuiling te remediëren, en behapt een periode van twee jaar. De kandidaten hebben een diploma scheikunde, biologie, geologie, bio-ingenieur of gelijkwaardig, hebben een sterke interesse voor ecosysteemstudies en biogeochemie, en bezitten goede analytische vaardigheden. Wil u meer weten? Surf naar: <http://www.vub.ac.be/ANCH/>

3.3. GEÏNTERESSEERD IN OPDRACHTEN NULMETING EFFECTEN AANLEG TWEEDE MAASVLAKTE?

Namens de Nederlandse Minister van Verkeer en Waterstaat is het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) voornemens een aanbesteding met voorafgaande selectie te doen voor een nulmeting voor de effecten van de landaanwinning tweede Maasvlakte en de bijhorende natuurcompensatie. Het betreft nulmetingen voor: (1) morfologie zeebodem; (2) benthos; (3) vissen en vislarven; (4) kust- en zeevogels; (5) gebruiksfuncties in zeegebied; (6) slibtransport; (7) fysische en ecologische parameters in duingebieden. Het werk dient te worden uitgevoerd in 2004, 2005 en 2006. Het volledige informatiedocument kan worden opgevraagd bij dhr. A. Hiddink van RIKZ (A.Hiddink@rikz.rws.minvenw.nl). Meer info op: <http://www.sdu.nl/staatscourant/>.

3.4. ZOMERKLASSEN 'OBSERVATION OF MARINE COASTAL SYSTEMS'

Wie snel is kan nog tot 30 april solliciteren voor een beurs die toegang verleent tot een zomeropleidingsprogramma inzake 'Observation of marine coastal systems' (<http://www.gkss.de/summerschool>). Met deze opleiding willen de gerenommeerde Duitse onderzoeksinstituten GKSS, AWI, IOW en FTZ hun kennis en methoden m.b.t. kustdynamiek en het functioneren van het ecosysteem overdragen aan jonge onderzoekers uit andere Europese landen. De zomeropleiding vindt plaats van 30 augustus tot 10 september 2004 aan het GKSS, d.i. zo'n 40 km ten zuidoosten van Hamburg.

4.1. NOODSTRAND OOSTENDE IN AANLEG

Half april zijn de werken voor de aanleg van een noodstrand te Oostende van start gegaan. Met de aanvoer van zo'n 600.000 m3 zand op de vooroever wil de afdeling Waterwegen Kust van AWZ het veiligheidsniveau viermaal verhogen t.o.v. het huidige, ontoereikende peil. Deze noodmaatregel was nodig omdat een definitieve uitvoering van de plannen om de veiligheid tegen overstroming op een internationaal aanvaardbaar peil te brengen nog minstens drie jaar op zich zal laten wachten. Volgens deze criteria moet een belangrijk stedelijk gebied als Oostende bestand zijn tegen een storm met een retourperiode van 1000 jaar, waar de huidige retourperiode door experts op slechts 25 jaar (!) wordt ingeschat. Het zand wordt uit de vaargeul naar de Westerschelde – en deels vanop de Kwintebank – gehaald, en op de vooroever afgestort of via een persleiding op het strand gespoten. De werken zullen vermoedelijk afgerond zijn rond half juni 2004. Een gratis folder met alle informatie kan verkregen worden bij de afdeling Waterwegen Kust (Vrijhavenstraat 3, Oostende), het stadhuis van Oostende of Toerisme Oostende. Met vragen kan men van 10 tot 20 uur, zeven dagen op zeven, terecht op het gratis groene nummer 0800/12031.

4.2. MEER DAN EEN TON KUNSTMATIG STRANDAFVAL GERUIMD BIJ 'LENTEPRIK'

Op zaterdag 27 maart staken zo'n 350 vrijwilligers de handen uit de mouwen om een belangrijk deel van de Belgische

stranden een schoonmaakbeurt te geven. Aan deze eerste 'Lenteprik' hielpen alle kustgemeenten en tal van organisaties en overheden mee. Verschillende gemeenten zorgden ook voor een boeiende omkadering van de Lenteprik, met didactische uitleg, een memory-spel, of demonstraties van schelpencollecties of de werking van een strandreinigingsmachine.

Er werd maar liefst 1406 kg afval met de hand geraapt, waarvan 29 % (gewicht) plastic en 23 % touw en textiel. De nadruk bij deze actie, georganiseerd door het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer (<http://www.kustbeheer.be>), lag dan ook op het promoten van propere en natuurlijke stranden, waar het echte afval wordt geweerd maar natuurlijke aanspoelsels (zoals schelpen, zeewier, zeeschuim, etc.) mogen blijven liggen. Met de Lenteprik wordt tevens een signaal gegeven dat té intensief machinaal reinigen het strand een stuk armer maakt en ernstig kan beschadigen.

Ook internationaal werkt men aan propere stranden. Zo is 'Pacha Mama' het Belgisch aanspreekpunt voor de 'Surfrider Foundation'. Deze internationale organisatie probeert zoveel mogelijk mensen te sensibiliseren en bewust te maken van de vervuiling van de stranden en de zee. Jaarlijks reinigen bij aanvang van de lente zo'n 55.000 vrijwilligers op maar liefst 150 sites in Europa de stranden. De internationale aandacht vinden we ook terug in het project Coastwatch. In dit internationale netwerk nemen tienduizenden vrijwilligers van Noorwegen tot Spanje en van Engeland tot Rusland de stranden onder handen. Ook België doet mee!

4.3. WAARSCHIJNLIJKE OORZAAK MASSALE ZOMERSTERFTE WATERVOGELS ACHTERHAALD

De voorbijge warmte zomer kende ook zijn nare kantjes. Heel wat vogelopvangcentra in België en Nederland werden geconfronteerd met massale sterfte van watervogels, die tenonder bleken te zijn gegaan aan verlamingsverschijnselen. Het Vogelopvangcentrum te Oostende meldt in zijn jaarverslag o.a. een groot aantal verlamde meeuwen. Klassiek denkt men dan aan botulisme als de boosdoener, maar onderzoekers van het RIZA (Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling) toonden in een bijdrage aan de april-editie van de nieuwsbrief 'Trends in water.nl' (van het Nederlandse Ministerie van Verkeer en Waterstaat) aan dat de vermoedelijke oorzaak elders ligt. Arnold Veen en Gerard Stroomberg stuurden watermonsters van de Oostvaardersplassen – waar afgelopen zomer ca. 10.000 watervogels stierven – op naar een gespecialiseerd lab in het Ierse Cork. En wat bleek? In monsters uit drijfslagen van het blauwwier *Anabaena flos-aquae*, de alg die steeds floreerde op locaties met veel verlamde vogels, vond men het neurotoxine anatoxine-a in concentraties vergelijkbaar met niveaus voordien vastgesteld bij sterfte onder flamingo's in een zoutmeer in Kenia. Daarmee zou wel eens kunnen zijn aangetoond dat ook andere neurotoxines dan het gekende botulismetoxine in onze streken tot massale sterfte kan leiden tijdens warme periodes. Het volledige artikel kan men lezen op <http://www.trends in water.nl> onder 'Laatste editie' en 'Nieuw blauwalgtoxiciteit op het spoor'. Wie interesse heeft in het gratis verkrijgen van het jaarverslag van het Vogelopvangcentrum te Oostende kan terecht op 059/80 67 66 of voc.oostende@vogelbescherming.be

4.4. DE GEUR VAN ZEELUCHT: LIJKENGEUR, ANGSTZWEET OF DE GEUR VAN EEN GOEDE MAALTIJD?

Iedereen kent wel de karakteristieke 'zeelucht'. Een geur die heus niet enkel door het aanwezige zout in de lucht wordt bepaald. Heel wat gassen diffunderen immers vanuit het zeewater tot in de lucht, waaronder nogal wat substanties afkomstig van microscopisch kleine algen. En ééntje daarvan verleent alvast een belangrijke bijdrage aan de fel geprezen 'zeegeur': dimethylsulfide of DMS. Deze zwavelhoudende stof bevindt zich in een precursorvorm in heel wat microalgen (waaronder de jaarlijks ook in de Noordzee optredende plaagalg *Phaeocystis*) en wordt vrijgegeven bij beschadiging van de cellen, na omzetting door o.a. bacteriën. Een deel van de zo gevormde DMS komt vervolgens in de atmosfeer terecht, waar ze naast de geur ook een belangrijke bijdrage kan leveren aan wolkenvorming en verstrooiing van zonnestraling, en dus aan het klimaat. Niet verwonderlijk dat alleen al over die ene stof symposia worden georganiseerd of internationale projecten opgezet.

Voor de alg zelf is de precursor van DMS nuttig om de cel te vrijwaren van uitdroging, bevriezing en/of stress. De aanwezigheid van DMS zou ook predators (zoöplankton) kunnen doen afzien van een vermeende maaltijd. En wat meer is. Bepaalde stormvogels blijken in staat verhoogde concentraties aan DMS vanop afstand te kunnen ruiken, waardoor ze gericht gebieden met een verhoogde productiviteit weten op te sporen!

4.5. NOOIT EERDER ZOVEEL BRUINVISSSEN VOOR BELGISCHE KUST

Reeds enkele jaren blijkt het aantal waarnemingen van de Bruinvis, onze talrijkste en kleinste walvisachtige, toe te nemen. Tussen december en april is het niet ongewoon meer om deze soort waar te nemen voor de Belgische kust. Toch was het even schrikken op 29 maart toen vogeltellers van het Instituut voor Natuurbehoud niet minder dan 40 Bruinvissen, in verschillende kleinere groepjes van max. 5-6 ex., konden waarnemen aan boord van de Zeeleeuw! Ook de Witsnuitdolfijn was van de partij met waarnemingen van 2 ex. op 29 maart (omgeving Westhinder) en 5 exemplaren op 31 maart (nabij Middelkerkebank).

Helaas spoelden ook weer heel wat dode Bruinvissen aan op het strand. De databank van de Beheerseenheid Mathematisch Model Noordzee toont voor 2004 reeds 7 strandingen van Bruinvissen (http://www.mumm.ac.be/NL/Management/Nature/search_strandings.php).

4.6. DOCTORAATSVERDEDIGINGEN e.a.

We zouden het erg op prijs stellen als alle onderzoekers die de datum van hun verdediging reeds kennen, of postuum het resultaat van de verdediging willen kenbaar maken, dit zouden laten weten aan jan.seys@vliz.be

5. VRAAGBAAK DE 'ZEELOODS'

Via deze rubriek kan iedereen oproepen lanceren voor samenwerking, gezamenlijk gebruik van materiaal, vraag naar levende en andere monsters, enz. De informatie dient gestuurd te worden naar Jan Seys. We nemen het bericht op in de vraagbaak van één van de volgende VLIZINES.

DISCLAIMER

VLIZINE heeft als doel informatie te verstrekken. Eventuele standpunten zijn die van de auteurs en stemmen niet noodzakelijk overeen met die van het VLIZ. Het VLIZ is niet verantwoordelijk voor enige schade opgelopen ten gevolge van foutieve of verkeerd geïnterpreteerde informatie in dit e-zine, noch voor de inhoud van websites waarnaar verwezen wordt.

Uw adres opgenomen in onze e-zine rondzendlijst wordt niet aan derden doorgegeven zonder uw toestemming en wordt niet gebruikt voor commerciële doeleinden.

COPYRIGHT

Copyright © 2004 Vlaams Instituut voor de Zee. Delen uit dit e-zine mogen in andere publicaties worden overgenomen, maar uitsluitend met bronvermelding. Deze publicatie mag wel in haar geheel ter kennismaking worden doorgestuurd naar derden.

LID WORDEN VAN HET VLIZ KAN

Meer info vindt u op onze website.

WEBSITE

<http://www.vliz.be>

VLIZ

Vlaams Instituut voor de Zee vzw

Flanders Marine Institute

Vismijn Pakhuizen 45-52 - B-8400 Oostende, Belgium

Tel. +32/(0)59 34 21 30

Fax +32/(0)59 34 21 31

<http://www.vliz.be>